

Crisis Theologica

In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi controversiæ,
subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Crisis Theologica - In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi
controversiæ, subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Casnedi, Carlo Antonio

Ulyssipone, M.DCCXI

§. I. Notanda attentione digna.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84777](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84777)

omne probabile probabilitate conscientiae est verum: ergo sibi contradicit. Altera contradictio est, quia lib. 1. qu. 1. §. 4. pag. 3. ait universalissime, *indubitatum plurimum falsas doctrinas probabiles esse, quin aliquando falsa esse probabiliora*: sed hæc doctrina contradicit huic, nullum falsum potest esse probabile probabilitate conscientiae: ergo iterum sibi contradicit. Tertia est; nam lib. 2. qu. 18. ad finem ait: *Indocti, inventa auctoritate, sistere in illa possunt, nec debent ulterius procedere*: sed omne, cui indoctus sistere potest, est probabile probabilitate conscientiae: ergo, cum ea auctoritas dicentis possit esse falsa, potest esse probabilis probabilitate conscientiae; vel si non potest esse probabilis probabilitate conscientiae, indoctus in ea sistere non potest.

N. Probatur 3. Implicat duas contradictorias esse simul veras, non implicat, immò saepe accidunt ambas esse simul probabiles, ut etiam supponit Candidus l. c. & nos infra ex profusio contra P. Eliz. qui licet cohaerenter negat, malè tamen negat: negat cohaerenter, quia dato, quod probabilitas, & veritas ideam sint, sicut implicat utramque contradictoriam esse simul veram, ita etiam esse simul probabilem: male tamen negat, non tantum, quia à priori evidenter probavi probabilitatem, & veritatem mutuò formaliter, & realiter distingui, & diversificari; sed etiam, quia, licet hoc non esset à priori evidens, est evidens à posteriori, quatenus evidens est utramque contradictoriam esse simul probabilem: ergo evidens est probabilitatem esse diversam à veritate.

N. Ex his infer, quod ut opinio aliqua sit probabilis, satis est, ut sit iudicium incertum verosimile nixum motivo obscurè apparenti, solido tamen, & gravi absolute in se, & relative ad motiva partis oppositæ, si adsint; non autem necesse est, ut sit verum, & multò minus satis est, ut sit verum: non satis est, quia iudicium temerarium verum non est opinio probabilis, ut dixi in 2. ratione, & in 1. confirmatione; non necesse est, quia iudicium prudens falsum potest esse opinio probabilis: ergo veritas est omnino impertinens ad probabilitatem opinionis.

SECTIO II.

An veritas, & rectitudo conscientiae sint idem?

N. Veritatem, & probabilitatem, nec mutuò, nec non mutuò converti vidimus; videndum modò, an veritas cum rectitudine conscientiae mutuò, aut non mutuò con-

vertatur; seu quod idem est, an veritas speculativa mutuò, aut non mutuò cum veritate practica convertatur. Quæstio hæc plurà à què difficilia, ac scitu utilissima continet, atque adeo dilucidè, ut res exigit, tractanda.

§. I.

Notanda attentione digna.

SUMMARIUM.

Si iudicium dicet in genere hoc esse bonum, aut malum, dicitur Synderesis si in particulari, dicitur conscientia, n. 14.

Conscientia quid? DD. n. 15.

Est actus æquivalenter practicus, & prudentialis, ibid.

Munera conscientiae ex S. Thom. ibid.

DD. dividentes conscientiam in speculative, & practice veram; in speculative, & practice falsam, n. 16.

Quid speculative vera, & falsa? Quid practice vera, & falsa? n. 17.

Quid rectitudo in genere? n. 18.

Moralis rectitudo solis actibus intellectus, & voluntatis convenit; quæ actibus intellectus, dicitur activa, quæ voluntatis, passiva, ibid.

Quid rectitudo logica? Quid ethica, seu practica? n. 19.

Toto calo differunt inter se rectitudo, seu veritas speculativa, & rectitudo, seu veritas practica, n. 20.

Lex eterna Dei, seu Dei sapientia nos dirigens, & Dei voluntas nos per precepta gubernans, est primaria objectiva moralitatis regula; principia autem Synderesis, & leges humane, & ipsa ratio humana sunt regulae secundariae applicantes illam primariam, n. 21.

Ultimum conscientiae dictamen est formalis, & proxima morum regula. DD. n. 22.

Rectitudo moralis actuum voluntatis sumitur à conformitate volitionis cum proximâ formali morum regulâ: rectitudo autem moralis dictaminis conscientiae sumitur à conformitate dictaminis cum primâ morum regulâ objectivâ, n. 23. 24.

Lutherus, Calvinus, Baius, Jansenius, solum iudicium logicè verum dicunt morum regulam, n. 25. 26.

Qualiter hinc duo Jansenij errores inferantur, n. 27.

Etsi Celladei doceat invincibilem ignorantiam excusare, negat tamen eam dari, quia omnis, inquit, sequitur ut poena ad personale, & ideo vult solam veritatem esse morum regulam: ejus verba, n. 28.

Ignorantia positiva, & negativa quid? n. 30.

Ignorantia invincibilis non est explicanda per poten-

potentiam physicam eam vincendi, sed per obligationem eam vincendi, n. 31.

Theologia Moralis plus considerat, quid homo facere debeat, quam quid possit, ibid.

Quid ignorantia moraliter vincibilis, & invincibilis? ibid.

Lex per S. Thom. non obligat, nisi cognita, n. 32.

Ignorantia vincibilis est peccatum ignorantia contra studiositatem, qua obligat inquirere verum, ibid.

Invincibilis solet dici antecedens voluntatem, vincibilis, consequens. D.D. ibid.

Dubia discernenda, n. 33.

N.
14.

Primus est, conscientiam strictissime sumptam non esse, nisi iudicium rationis dictans hoc esse bonum, aut malum morale, id est licitum, vel illicitum, conveniens, vel disconveniens cum prima regula morum, tam objectivam remotam, quae est Deus, quam formalem proximam, quae est ipsum dictamen: quia vero intellectus potest dictare, vel universaliter, & in genere, juxta illud Tobiae, & Matthaei, Quod tibi non vis, alteri ne feceris, aut, colendi sunt parentes, non est ledendus proximus: vel in particulari, hic homo est honorandus, haec actio est omitenda: si dicat in generali, dicitur potius Synderesis; si in particulari, dicitur conscientia; ex gr. in hoc syllogismo: Omnis pater est honorandus, Petrus est pater, ergo est honorandus. Maior, quia est unum ex primis principijs intellectus practici, cuique naturaliter insiti, dicitur Synderesis: Minor est actus fidei, aut opinionis, & potest etiam aliquando esse scientia: Conclusio autem applicans ea principia universalia, quae sunt Synderesis, ad talem actionem particularem, est actus conscientiae; & dicitur con-

M. Mer.
P. Oviedo
P. Salas
Herin.
M. Tap.

scientia, ait M. Mercor. 1. p. art. 1. a pag. 1. & P. Oviedo tr. 5. contr. 1. p. 1. n. 4. cum P. Salas ibi. & Herinx tom. 2. d. 4. n. 2. & M. Tapia tom. 1. lib. 1. qu. 8. art. 1. n. 4. quia est iudicium applicans scientiam, seu regulas generales contentas in praemissa, applicans, inquam, huic operationi particulari; quapropter conscientia strictè est illud iudicium practicum per modum conclusionis, aut quasi conclusionis, deductum ex regulis generalibus dictantibus in genere quid bonum, quid malum, ultimo dictans hoc esse bonum, aut malum. Tota haec doctrina sumitur ex D. Thom. 1. 2. qu. 19. art. 5. & 6. & qu. 94. art. 4. cui adherent Theolog. cum P. Suar. tr. 4. d. 12. sect. 1. P. Salas 1. 2. tr. 8. d. unica sect. 1. P. Gasp. Hurt. 1. 2. d. 4. diff. 1. P. Oviedo Herin. l. c. Herinx l. c. M. Gonet in Clypeo tom. 3. M. Tap. diff. de Probabilitate art. 1. M. Tapia l. c.

N.
15.

S. Th.
P. Suar.
P. Salas
P. G.
Hurt.
P. Oviedo
Herin.
M. Gonet
M. Tap.

Secundum est, inter plures conscientiae divisiones passim obvias, dividi conscientiam in veram, seu conformem suo objecto, & in falsam, seu disformem. Vtraque autem conscientia, tam vera, quam falsa, subdividitur in speculativam, & in practice veram; in speculativam, & in practice falsam: quam doctrinam tradit S. Thom. 1. 2. qu. 19. art. 3. ad 2. & qu. 57. art. 5. ad 3. & lib. 1. contra Gentes cap. 62. & 67. M. Tapia l. c. P. Oviedo l. c. a. n. 21. P. Arriaga 1. 2. d. 22. sect. 1. P. Teril. qu. 16. n. 37. Baron. in Ethica Christiana d. 1. n. 16. P. Moya tom. 2. qu. 9. §. 8. a P. Moy. n. 40. P. Vasq. 1. 2. d. 58. cap. 2. quem laudat, & sequitur P. Elizal. lib. 3. qu. 1. & alij passim. Difficultas est illas exponere; illis enim rite intellectis, facile res comprehenditur, & tenebrae illae dissipabuntur, inter quas P. Elizal. detinetur. Conscientia speculative vera est conscientia conformis suo objecto, quod repraesentat, ita ut taliter objectum in re se habeat, qualiter est repraesentativè in actu; & e contra, taliter actus repraesentet objectum, qualiter est objectum in se a parte rei: Conscientia speculative falsa est conscientia disformis suo objecto, ita ut aliter in re se habeat objectum, ac se habet in cognitione repraesentante; & e contra, aliter cognitio in repraesentando, ac se habet objectum in re, seu in se a parte rei. Conscientia practice vera est conscientia conformis cum prima regula morum, ita ut ita se habeat directivè, & imperativè, sicut se habet directivè, & imperativè prima regula morum, cui est conformis: Conscientia practice falsa est conscientia disformis primae regulae morum, ita ut aliter dirigat, ac imperet, ac dirigat, & imperet prima regula morum, cui est disformis. Ut autem haec rectè penetrentur, lustranda sunt sequentia.

Palanco qu. 1. de Consc. Nolo autem immorari in examinando, an conscientia sit actus speculativus, an practicus, cum certum sit esse saltem æquivalenter practicum; non enim præcisè dictat, hoc licet, sed simul ex suo modo tendendi, vel obligat, vel instigat, vel dictat esse faciendum, aut posse licite fieri: ergo est æquivalenter practicus; nam actus praecipui conscientiae ex S. Thom. 1. 2. qu. 19. art. 5. sunt obligare ad faciendum, instigare ut fiat, dictare esse faciendum. Similiter certum est conscientiam esse actum prudentialem, dirigit enim ad humanam operationem, quod est munus prudentiae, ut ait S. Thom. qu. 17. de Veritate art. 1. & 1. S. Th. 2. qu. 76. art. 1. & alibi: ergo conscientia est actus prudentialis. Lege D.D. citatos.

Secundum est, inter plures conscientiae divisiones passim obvias, dividi conscientiam in veram, seu conformem suo objecto, & in falsam, seu disformem. Vtraque autem conscientia, tam vera, quam falsa, subdividitur in speculativam, & in practice veram; in speculativam, & in practice falsam: quam doctrinam tradit S. Thom. 1. 2. qu. 19. art. 3. ad 2. & qu. 57. art. 5. ad 3. & lib. 1. contra Gentes cap. 62. & 67. M. Tapia l. c. P. Oviedo l. c. a. n. 21. P. Arriaga 1. 2. d. 22. sect. 1. P. Teril. qu. 16. n. 37. Baron. in Ethica Christiana d. 1. n. 16. P. Moya tom. 2. qu. 9. §. 8. a P. Moy. n. 40. P. Vasq. 1. 2. d. 58. cap. 2. quem laudat, & sequitur P. Elizal. lib. 3. qu. 1. & alij passim. Difficultas est illas exponere; illis enim rite intellectis, facile res comprehenditur, & tenebrae illae dissipabuntur, inter quas P. Elizal. detinetur. Conscientia speculative vera est conscientia conformis suo objecto, quod repraesentat, ita ut taliter objectum in re se habeat, qualiter est repraesentativè in actu; & e contra, taliter actus repraesentet objectum, qualiter est objectum in se a parte rei: Conscientia speculative falsa est conscientia disformis suo objecto, ita ut aliter in re se habeat objectum, ac se habet in cognitione repraesentante; & e contra, aliter cognitio in repraesentando, ac se habet objectum in re, seu in se a parte rei. Conscientia practice vera est conscientia conformis cum prima regula morum, ita ut ita se habeat directivè, & imperativè, sicut se habet directivè, & imperativè prima regula morum, cui est conformis: Conscientia practice falsa est conscientia disformis primae regulae morum, ita ut aliter dirigat, ac imperet, ac dirigat, & imperet prima regula morum, cui est disformis. Ut autem haec rectè penetrentur, lustranda sunt sequentia.

Tertium est, rectitudinem in genere esse conform-

conformitatem rei rectæ cum suâ primâ regulâ: si rectitudo sit physica, est conformitas physica cum suâ primâ regulâ physicâ; si moralis, est conformitas moralis cum suâ primâ regulâ morum. Certum autem est, quod rectitudo moralis non convenit nisi actibus intellectus, & voluntatis, cum hac differentiâ, quod quæ convenit actibus intellectus, dicitur rectitudo moralis activa, quia dirigit voluntatem; quæ actibus voluntatis, dicitur moralis passiva, vel affectiva, quia dirigitur ab intellectu. Cum autem immediate prænotaverim duplicem actibus intellectus veritatem convenire posse, aliam speculativam sitam in conformitate actus cum suo objecto repræsentato, aliam practicam sitam in conformitate actus intellectus, & volitionis, quam dirigit, & dicat, cum primâ regulâ morum; ita in ipsâ actibus intellectus duplex est rectitudo, alia purè philosophica, logica, vel speculativa, consistens in conformitate actus cum suo objecto enuntiato; alia moralis, ethica, Theologica, practica, consistens in conformitate actus intellectus cum primâ regulâ morum. Ex hoc evidenter constat 1. idem mutuo esse conscientiam speculativè rectam, ac speculativè veram, & e contra; idemque mutuo esse conscientiam practicè rectam, ac practicè veram, & e contra; quia, ut dixi, rectitudo speculativa est conformitas actus intellectus cum suo objecto enuntiato: sed hoc ipsum est veritas speculativa: ergo rectitudo speculativa, & veritas speculativa sunt mutuo idem. Similiter rectitudo practica, seu moralis (hoc enim per tò practicum venit in præsentia, ne amplius repetam) est conformitas actus intellectus dirigentis volitionem, & volitionis directæ cum primâ regulâ morum: sed hoc idem est veritas practica: ergo rectitudo practica, & veritas practica sunt mutuo idem. Constat 2. speculativam rectitudinem, & speculativam veritatem toto Cælo differre à rectitudine practica, & veritate practica, & e contra. Constat 3. ex doctrinâ oppositorum, quid sit irreductio speculativa, & falsitas speculativa; quid irreductio practica, & falsitas practica. Constat 4. irreductio speculativam, & falsitatem speculativam esse mutuo idem; similiter irreductio practicam, & falsitatem practicam esse mutuo idem. Constat 5. toto etiam Cælo differre irreductio speculativam, & falsitatem speculativam ab irreductio practica, & falsitate practica, & e contra. Lege DD. citatos, nempe S. Thom. P. Moya, P. Arria, P. Vafq. P. Ovi. P. Teril. P. Ovi. & alios passim, qui late

tractant de veritate speculativâ, & practica, cum quâ coincidit doctrina M. Merconi 1. p. art. 3. pag. 7. dividit conscientiam in rectam secundum se, & in rectam quoad nos, de quâ paulò post.

Quartum est, quod licet aliqua sit inter N. T. T. contentio in assignandâ moralitatis regulâ actuum humanorum, ut videre præcipue est apud P. Ovied. 1. 2. tr. 4. contr. 4. p. 2. per totum, ubi late, & sincere refert mentem Doctorum, & proficitur multam esse de voce disensionem, omnes tamen convenire videntur in hoc, ut etiam advertit P. Moya tom. 2. qu. 9. n. 51. & tamquam certum p. M. supponit M. Tapia tom. 1. lib. 1. qu. 7. art. 3. ya, legem æternam Dei esse saltem primariam objectivam remotam totius moralitatis regulam, cui omnis actio creata, ut sit moraliter recta, conformari debet. Ratio est; quia, ut rectè Arist. primum in unoquoque genere est mensura cæterorum: ergo cum omnes aliæ morum regulæ fluant tamquam à fonte à lege æternâ Dei; & lex Dei æterna sit primum omnis legis, sive naturalis, sive positivæ, consequenter lex æterna Dei, seu Dei sapientia nos dirigens, & Dei voluntas nos per præcepta, aut consilia gubernans, est primaria simpliciter totius moralitatis regulâ; ita ut aliæ morum regulæ, quales sunt principia, tam directæ, quam reflexæ Synderesis, & prudentiæ, nec non ipsa præcepta, & leges humanæ, immò ipsa natura rationalis; hæc inquam, & aliæ morum regulæ non sint primaria regula objectiva, sed sint secundæ applicantes primam, licet sæpe etiam vocari soleant primæ regulæ objectivæ moralitatis.

Maior est difficultas in assignandâ proximâ, & formali morum regulâ, cui operatio voluntatis, seu volitio, ut sit moraliter recta, conformari debet: verum facile meo iudicio dicitur, quod ultimum rationis dictamen de convenientiâ, aut disconvenientiâ volitionis, ut hic, & nunc ponendæ, vel omitteandæ, cum primâ regulâ morum objectivâ, sit proxima, & formalis regula directiva volitionis, aut omissionis, cui dictamini ea volitio, vel nolitio, ut sit moraliter recta, debet esse conformis. Ducor non tantum, quia hoc expressè docet S. Thom. 1. 2. qu. 19. art. 5. Th. 4. & clariùs qu. 21. art. 1. ubi ait: *In his, quæ aguntur per voluntatem, regula proxima est ratio humana, regula autem suprema est lex æterna*: P. Vafq. 1. 2. d. 58. cap. 2. n. 10. P. Moya tom. 2. qu. 9. §. 8. n. 49. P. Suar. d. 7. de bonitate, & malitiâ scilicet. 1. a n. 8. P. Ovied. 1. 2. tr. 4. contr. 4. p. 2. n. 41. & 48. M. Tap. tom. 1. Catenæ Moralis lib. 1. qu. 8. art. 1. n. 4. & passim alij Probabilistæ, sed etiâ ipsi Anti-Probabilistæ.

Philal. babilistæ, nam Philal. *qu. 1. mihi pag. 12.* ait: M. Mer. Honestum fit per respectum ad rationem humanam; & M. Mercor. *1. p. art. 3. pag. 7.* ait: Quia autem ignoramus sæpe, an tale obiectum fit conforme legi æternæ, ideo, ut hoc discerneremus, data nobis est regula, ut toties judicemus nostram actionem esse legi æternæ conformem, quoties ipsa ratio hoc dicat; & *art. 6.* ait: Cum ignoremus, quid lex æterna Dei prohibeat, aut honestum dicat, Deus pro secundâ regulâ nobis constituit dictamen rationis, cui conformari tenemur. Ducor etiam, quia, ut dixi *notando 1.* ultimum dictamen conscientia est quasi applicatio vitalis regulæ obiectivæ, & est formalis directio ipsius volitionis adeo immediata, ut inter dictamen dirigens, & volitionem directam nullus alius actus dirigens mediet. Rursus ipsum ultimum conscientia dictamen est tale, ut implicet volitionem esse moraliter rectam, nisi tali dictamini conformetur, ut certum est etiam apud omnes Adversarios Probabilitatum: ergo ultimum conscientia dictamen est regula formalis immediata, & proxima moralitatis.

N. 23. Hinc constat, quod rectitudo moralis actuum voluntatis consistit in conformitate cum suâ primâ regulâ morum formali, & proximâ, nempe cum ultimo conscientia dictamine, à quo proximè diriguntur ipsi actus voluntatis, & in conformitate eorundem actuum voluntatis cum primâ regulâ morum obiectivâ, nempe cum lege æternâ Dei, & cum principiis directis, & reflexis Synderesis, prudentia, & fidei Divine. Similiter constat rectitudinem moralem dictaminis conscientia consistere in conformitate cum primâ regulâ morum obiectivâ, nempe cum lege æternâ Dei, & alijs principiis. Ratio est: quia per hoc præcisè, quod actus voluntatis sint exercitè conformes affectivè recto dictamini rationis eos dirigenti, & per hoc præcisè, quod dictamen fit exercitè conforme principiis Synderesis, & prudentia directis, vel reflexis, & legi æternæ Dei, seu intellectui Divino, ut nos dirigenti, & voluntati Divine, ut nos suis consilijs, & præceptis gubernanti, intelligitur tum conscientia, tum volitio moraliter recta; conscientia directivè, volitio affectivè: ergo veritas practica, seu rectitudo moralis intellectus nostri in dirigendo, & voluntatis nostræ in operando, stat in conformitate practica utriusque cum dictis morum principiis.

N. 25. Quantum notandum est, quod cum indubiturum ex dictis sit, ad rectè moraliter ope-

randum prærequiri conscientiam aliquam rectam; non enim voluntas potest rectè operari, nisi præcedat conscientia recta, quaeritur, quæ conscientia recta prærequiratur ad operationem moraliter rectam? Si enim dicamus prærequiri conscientiam speculativè rectam, sequitur, quod nulla conscientia speculativè falsa, poterit esse recta morum regula; cum tamen oppositum sit de fide ex definitis contra Lutherum, Calvinum, Baius, Janenium. Si vero dicamus satis esse conscientiam practicè rectam, sequitur, quod conscientia speculativè falsa, seu distortis Sapientia Dei poterit esse recta regula proxima morum, quod videtur repugnare. Brevius: Vel rectitudo conscientia idem est, ac veritas conscientia; tunc autem sola conscientia vera erit recta, & erit recta regula morum; vel non est idem, tunc autem conscientia falsa, & opposita Sapientia Dei poterit esse recta, & recta regula morum: primum autem est hæreticum; secundum est repugnans. Hoc in scopulo naufragium passus est Janenius, Baius, Calvinus, Lutherus: illi, quatenus docent non tantum, quod ad honestè operandum præquiratur semper veritas, seu iudicium verum de honestate actionis, sed etiam quod ad sine peccato operandum præquiratur iudicium verum de non malitiâ actionis: nam Lutherus, Calvinus, Baius, Janenius cum aliquo inter se discrimine volunt, nullam ignorantiam juris, quod quis scire tenetur, excusare à peccato; & multò magis volunt, quod nulla ignorantia de honestate actionis satis sit ad honestè operandum. Ratio eorum est: quia nulla ignorantia libera excusat à peccato: omnis ignorantia, quam patimur, quia est consequens ad peccatum originale, ut poena illius, est libera: ergo nulla ignorantia excusat à peccato: ergo sola veritas excusat à peccato. Ex hoc fundamento, omisiss erroribus Lutheri, Calvini, Baii, duas Janenius intulit hæreses. Prima, N. *Aliqua Dei præcepta hominibus iustis volentibus, & conantibus, secundum presentes, quas Janen. habent, vires, sunt observatu impossibilia; & deest illis gratia, quâ possibilia fiant.* Secunda, *Ad merendum, & demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur libertas à necessitate, (id est, indifferentia) sed satis est libertas à coactione.* Vtraque autem hæresis ex dato fundamento ita deducitur: Homini hic, & nunc invincibiliter ignoranti præceptum, præsertim naturale, impossibile est ejus præcepti observatio: sed talis homo hic, & nunc invincibiliter ignorat tale præceptum: ergo impossibile est, ut observet: ergo necessario

P. de
Chap.
P. Teril.
P. Rip.
P. Thyri.
N.
Cellad.

non observat, & non observando peccat non potens observare: ergo aliquod præceptum homini volenti, & conanti observare, est observatum impossibile. Rursus, homo peccabit, & demeretur ignorans invincibiliter præceptum, & non habens libertatem indifferentiæ ad illud observandum: ergo ad merendum, & demerendum non requiritur libertas indifferentiæ. Lege P. de Champs lib. 1. de ignorantia invincibili, P. Teril. qu. 16. P. Ripal. tom. 3. P. Thyri. tom. 4. Theol. Schol. N. Simili naufragio absorptus est Celladei, licet enim doceat ignorantiam malitiæ, & prohibitionis verè invincibilem excusare à peccato, nam lib. 2. qu. 10. §. 3. pag. 95. ait: *juxta omnes Orthodoxos omnis ignorantia invincibilis excusat à peccato, & illam habens operatur, quin peccet*; quia tamen simul docet omnem ignorantiam sequi ad peccatum personale ut penam illius, consequenter, nisi velit admittere contradictoria, vult nullam ignorantiam esse invincibilem: ergo juxta Celladei nulla ignorantia de facto excusat à peccato. Consequentia probatur: Sola invincibilis excusat: sed per Celladei nulla datur invincibilis; ergo nulla datur ignorantia excusans à peccato. Hinc sæpe deducit solam conscientiam coram Deo veram de honestate actionis esse rectam ad honestè operandum regulam; ita lib. 2. qu. 13. fusè probat, quòd sola doctrina vera sit sana, adeoque solam veram esse regulam conscientiæ; & lib. 2. qu. 14. initio, quod non tantum probabilioritas, quin immò nec certitudo ipsa excusat à peccato, si sit falsa; in quo (præter contradictionem, quòd certitudo veritatis conjungi possit cum falsitate) ait pag. 105. quòd doctrina, quæ ex duplici contradictoria excusat à peccato, hoc non facit propter probabilitatem, vel probabilioritatem, aut certitudinem, sed propter involuntarium ignorantiam, vel erroris. Idem docuerat lib. 1. qu. 1. §. 4. pag. 3. ait enim: Indubiatum videtur omnem docentem doctrinas falsas, etsi probabiliores, non Dei, sed hominum docere doctrinas; ex quo inferri probabilius non esse regulam morum; & paulò post addit: *Sed nec certum pro regulâ placere potuit, nisi sit verum*, adeoque solam doctrinam veram esse rectam morum regulam; doctrinam autem falsam ad tumum excusare à peccato. Ibidem etiam de se fatetur, quod cum totum opus absolvisset dirigens omnia per magis probabile, tandem agnovit solam veritatem posse esse regulam morum, & solas doctrinas veras de Cælo esse, & eas solas ad Cælum ducere; idem tradit lib. 1. qu. 1. §. 5. pag. 4. ubi postquam §. 4. dixerat vetulas ipsas Cælum rapere non

opinione, sed veritate, (quod mirabile est) quero enim à quo vetulæ veritatem habebant, an ex propria sapientia, & sic ad vetulas tamquam ad veritatis Sybillas, relictis Ecclesiæ Doctoribus, accedemus; an ex alienâ autoritate, nam vult idiotas stare debere auctoritati, & nil prudentius, quàm ita se gerere; ita lib. 2. qu. 8. §. 5. pag. 90. *Vir gravis, & fide dignus tibi aliquid refert, nihil prudentius*; hæc autem auctoritas sæpe est falsa; idem, inquam, lib. 1. qu. 1. §. 5. pag. 4. hæc tradit: *Pluris nobis est conclusio probabilis vera, quàm conclusio probabilior, aut apparenter etiam certa, sed falsa*; & in Prologo secunda partis versu Constituto, ait: *Constituto igitur priori parte non probabilitatem veritatis inanem, & vancuam, sed veram, & solam veritatem directam (N3) esse totius vite Christiana regulam*. Ex quibus manifestum est solam opinionem coram Deo veram esse juxta Cellad. rectam honestæ operationis regulam, nullam autem nec probabilem, nec probabiliorē, nec certam esse talem regulam, si coram Deo sit falsa.

Quare Celladei concordat cum Janfenio, & Baio in hoc; 1. quòd error positivus de honestate objecti, etsi sit invincibilis, non sit satis ad honestè, & meritorie operandum, ut patet ex locis citatis: 2. quòd nulla ignorantia prohibitionis, aut malitiæ, si sit consequens ad peccatum, (originale, ait Janfenius, personale, ait Cellad. locis infra dandis) excuset à peccato, quia nulla talis est invincibilis: 3. quòd sola veritas sit regula simpliciter necessaria ad hoc ut opus sit moraliter rectum.

Sextum notandum est ignorantiam dividi in negativam, quæ absolute dicitur ignorantia, & non est, nisi pura carentia notitiæ; & positivam, quæ dici solet error, & non est nisi ipse actus falsus. Utraque subdividitur in vincibilem, & in invincibilem, quæ subdivisio magis attendenda est secundum considerationem moralem, seu secundum obligationem vincendi dictam ignorantiam, quàm secundum considerationem physicā, seu secundum potentiam physicā vincendi illam; quia Theologia magis considerat in nostris actibus, quid homo debeat, quàm quid physicè possit. Sicut ergo ignorantia (idem dic proportionaliter de errore) physicè vincibilis est, cujus vincendæ datur potentia physica, & ignorantia physicè invincibilis est, cujus vincendæ non datur potentia physica; ita ignorantia moraliter vincibilis est, cujus vincendæ datur potentia moralis; & ignorantia moraliter invincibilis est, cujus vincendæ non datur potentia mora-

M

mora-

moralis. Quia autem libertas, ut dicitur in *tr. de Act. humanis*, constituitur in ratione potentiae moralis, praeter alia ad eam, quatenus libertas est, necessaria, per cognitionem obligationis, hinc est, quod ignorantia, cuius vincenda nulla hic, & nunc cognoscitur obligatio, dicitur moraliter invincibilis; ignorantia autem, cuius vincenda advertitur hic, & nunc obligatio, dicitur moraliter vincibilis; vel, ut alij loquuntur, ignorantia, quam homo tenetur vincere, (ut autem tenetur, debet praecognoscere obligationem vincendi illam) dicitur vincibilis moraliter; ignorantia, quam homo non tenetur vincere, sive quia non cognoscit obligationem vincendi illam, sive quia cognoscit eam obligationem non dari, dicitur invincibilis moraliter. Certissimum autem juxta omnes est legem non obligare, nisi moraliter, seu per cognitionem existat in intellectu, nec satis esse, ut extra illum existat; quare, si lex obligans expellere ignorantiam non cognoscatur, etsi ea lex a parte rei daretur, adhuc ignorantia erit moraliter invincibilis, ut infra.

Interim audiat S. Thom. qui in 2. *Sent. dist. 39. qu. 3. art. 3. ad 6. ait: Quando conscientia dicitur alicui, quod bonum est facere aliquod opus consilij, si non facit, non peccat, quia non apprehenditur illud ut bonum debitum, & praeceptum subjacens: & de Veritate qu. 17. de Contic. art. 3. ad 11. ait: Conscientia non ligat, nisi ex virtute ejus, quod in conscientia habetur: ergo ex S. Th. cui omnes subficientur, numquam peccatur, nisi apprehendatur debitum non faciendi, & conscientia non ligat, nisi obligatio ipsi conscientiae nota sit: ergo si debitum expellendi ignorantiam, vel errorem non sit notum conscientiae, conscientia numquam peccabit peccato ignorantiae opposito virtuti studiositatis, adeoque ea ignorantia erit invincibilis, omnis enim moraliter vincibilis semper est peccatum omissionis contra virtutem studiositatis obligantem ad diligentiam adhibendam, ut sciantur ea, quorum sciendi cognosco obligationem. Hinc legitur apud plures T. T. quod ignorantia invincibilis vocari etiam soleat antecedens; vincibilis autem vocari solet consequens voluntatem.*

Lege P. Vasq. 1. 2. d. 117. P. Sanch. lib. 1. Sum. cap. 16. P. Suar. 1. 2. d. 4. P. Ovied. 1. 2. P. Ovic. tr. 6. contr. 6. Herinx tom. 2. d. 1. qu. 5. M. Merherinx. cor. 1. p. Basis art. 4. pag. 10. & alios, qui plures ignorantiae vincibilis moraliter, seu culpabilis, species edisserunt.

N.
32.

S. Th.

P. Vasq.
P. Sanch.
P. Suar.
P. Ovic.
tr. 6. contr. 6.
Herinx.
M. Mer.N.
33.

Modo quadruplicem in sequentibus distinctionem quaestionem; unam de nomine, tres de re. Prima est, an ignorantia, & error sequentes, ut poena, ad originale, vel perso-

nale, dicende sint ignorantia, & error vincibilis, an invincibilis? Celladei ignorantiam sequentem ad originale vocat invincibilem, sequentem ad personale vocat vincibilem. Haec autem quaestio est de voce. Secunda est, an ignorantia, & error excusent a peccato? Tertia, an error de praeecepto, aut honestate objecti, vel actionis satis sit ad honeste, & meritorie operandum? Quarta est, an conscientia erronea esse possit moraliter recta, seu regula morum? Jansenismus non stat, qualiter ignorantia sequens vocanda, sed quae sequens excuset.

§. II.

An error, & ignorantia sequentia ad peccatum originale, aut personale, dicenda sint moraliter vincibilia, an invincibilia?

SUMMARIUM.

Omnis error, & ignorantia sequens, tam ad originale, si hic, & nunc vinci non debeat, aut possit, dicenda est invincibilis hic, & nunc, 34. Lis de voce a communi loquendi modo dirimitur, ibid.

Invincibilis ignorantia ex S. Thom. quid? n. 36. Doctores exponentes ignorantiam invincibilem utuntur tempore praesenti, n. 37. To potest vinci stat moraliter, seu debet vinci, n. 38.

Prima conclusio: Omnis ignorantia, aut error sequens, ut effectus praevius ad originale, aut personale, etsi dici possint vincibiles, & liberi in causa, nempe in peccato, cuius sunt effectus, si tamen deinde eorum expellendorum nulla hic, & nunc advertatur obligatio, vel si advertatur, non possint secundum praesentes, quas talis homo ignorans, & erras habet, vires expelli, dicenda sunt ignorantia, & error moraliter invincibilia.

Prima pars patet: quia ille effectus dicitur voluntarius, liber, & vincibilis in causa, cuius causa est libera: ergo cum nunc peccatum tam originale, quam personale sint libera in causa, ignorantia, & error sequentia ad illa, ut poena, & ut effectus peccati, dicenda erunt vincibilia, & libera in causa, originale in Adā, personale in persona.

Secunda pars probatur: quia sola auctoritas, & communis peritorum loquendi modus quaestionem de sensu vocum controversam dirimit, quapropter audiendi sunt T. T. S. Th. Th. 1. 2. qu. 76. art. 2. ait: Ignorantia eorum, qua quis scire non potest, invincibilis dicitur, quia studio superari non potest, & propter hoc talis ignorantia, cum non sit voluntaria, eo quod non est in nostra potestate eam repellere, non est peccatum. Ecco in his verbis declaratur, quid sit

N.
34.N.
35.N.
36.

S. Th.